

ÅRSSKRIFT 2010

Stallarholmens
Hembygdsförening

Innehåll

Ordföranden har ordet.....	3
Årskrönika 2010.....	4
Från statdrängar till pendlare.....	10
Våra soldattorp	11
Program 2011	12
Hemvårdarinnan i Toresund	14
Vår hembygds litteratur.....	17
Historien om pontoniären Karl Melcher Nyman.....	18
När soldaten Säll gick till Kungs	20
Styrelsen 2010	23

Omslagsbild: Snödroppar. Foto: Sven G Nilsson

En vädjan till våra medlemmar!

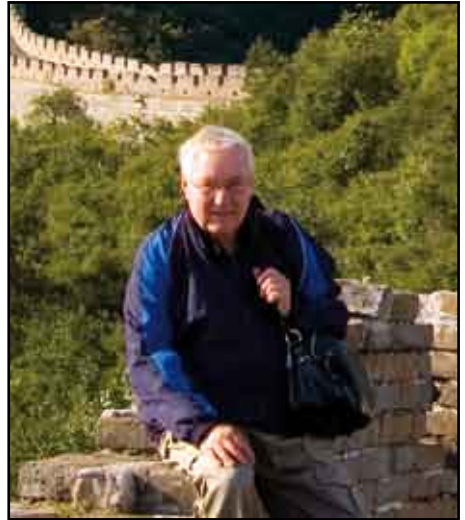
På vår planerade sommarmarknad söndagen den 17 juli har vi tänkt, liksom föregående år, att ha en auktion och fyndmarknad. Till denna behöver vi olika föremål, dock ej möbler, för att kunna erbjuda besökarna ett så rikhaltigt sortiment som möjligt. Vi hoppas att du har saker i dina gömmor som du kan bidra med. Hör av dig till Sven G Nilsson 0152-430 00/070-645 80 15, svengefoto@gmail.com, Edmund Eriksson 0152-431 14, edmunder@spray.se eller någon annan i styrelsen. Tack på förhand!

Ordföranden har ordet

Kära medlemmar! Jag hoppas att det gångna årets programutbud har varit så omväxlande att det passat de flesta. Vi har haft god avslutning på våra träffar i hembygdsgården. Vårt program framgår av årskrönikan. Olika aktiviteter har stärkt vår tämligen skrala kassa och vi har bl.a. haft möjlighet att investera i en ny dator. Arbetet med registrering av dokument och bilder kommer nu att intensifieras.

Blickar vi framåt, så erbjuder vi ett omväxlande program. Vår sommarsöndag vill vi förvandla till en sommarknadsdag med ett större utbud än tidigare. Auktion skall vi naturligtvis ha och jag väddar till er alla att plocka fram föremål, ni inte längre använder, och skänka till auktion och fyndmarknad.

Hembygdsföreningens verksamhet är viktig och vi har till uppgift att blicka både bakåt och framåt. Erfarenhet från tidigare generationer är

viktiga för framtidens människor. Vi behöver fler personer som aktivt är med i det arbetet och jag hoppas att många vill vara med och hålla i ”skaftet”. Vi är helt enkelt får få för att hinna med allt, vi vill göra. Kom med i den aktiva gruppen!

*Bästa hälsningar
Sven G Nilsson*

www.hembygdstallarholmen.com

heter vår domän på nätet!

Där hittar du allehanda information från Hembygdsföreningen. Vi har också ett fotoarkiv över gamla bilder från bygden.

Årskrönika 2010

Vår verksamhet började med medlemsmöte den **6 februari** när vi fick in RADIO NORD på radion. De som i början på 1960-talet bodde i Mellansverige minns säkert den uppståndelse som blev när Sveriges Radio fick konkurrens i etern av RADIO NORD.

Jan Kotschack

Jan Kotschack, sommarboende i Stallarholmen och son till Jack Kotschack, berättade med bilder och ljud om dramatiken kring "piratsändaren". I hans bok **"Stick iväg Jack"** kan man läsa om alla upplevelser kring företaget.

Radio Nord startade sina sändningar kl 10.00 den 8 mars 1961 från fartyget "Bon Jour" som låg på internationellt vatten utanför Ornö, cirka en timmes båtfärd från Nynäshamn. Man sände på 495 meter mellanvåg. Radio Nord blev enormt populär. Dygnet runt spelades musik varvat med nyheter och reklam. "Topp 20"

sändes för första gången den 12 april, programmet sändes onsdagskvällar klockan 20.00 och blev ett av Radio Nord's mest populära program.

Lördagen den 13 mars hade vi årsmöte i hembygdsgården med cirka 55 medlemmar. Ordförande Sven Reiland som varit ordförande i fem år hade undanbett sig

Ellinore Eriksson

omval. Till ny ordförande valdes Sven G Nilsson. Styrelsens sammanläggning under 2010 framgår av bild och förteckning på sidan 23. Efter årsmötesförhandlingarna underhöll Ellinore Eriksson med sång och musik. Ellinore är välkänd hos Stallarholmsborna från revyer och teater och härlig att lyssna till.

Hur många har sett Stallarholmens Tidning? Inte så många, kanske, då den kom ut med ett enda nummer lördagen den 27 augusti 1949. Anledningen var Stallarholmens Hantverks- och Industriförening stora utställning på Vikingavallen. Tidningen innehöll många intressanta artiklar om dåtidens företag och händelser. Annonserna var också mycket roliga att läsa. En medlem hade kvar tidningen och det gav oss idén att göra ett program om händelser i Stallarholmen 1949. Visste du t.ex. att silon i Stallarholmen byggdes det året? Den **17 april** visade vi programmet i hembygdsgården och mötet var välbesökt.

Den **29 maj** var det tid att ta med sig kaffekorgen och besöka Tynnelsö gård. Vi välkomnades vid magasinet av Roland Jonsson med sin Ann-Marie och Dan Jonsson. Tommy Hjernerth från Ljunga har forskat om gårdarna på Överselö

och berättade om gårdens historia. Därefter gav Dan Jonsson en intressant skildring av dagens verksamhet på de över 600 hektar stora ägorna. Gårdsbesöken är alltid mycket intressanta och i år var vi 80–90 deltagare.

På **midssommarafton** samlades vi som vanligt vid Mälsåker slott. Tidigt på morgonen samlades ett arbetslaget gäng för att resa tält, samla löv och bära fram majstången. Ingemar Andersson, boende vid Mälsåker,

Kaffe hos Ingegerd och Ingemar

Klädsel av midssommarstången

ser till att allt kommer igång. När det viktigaste var i ordning ställt, åkte vi alla hem till Ingemar, där hans hustru Ingegerd dukat upp med kaffe och gott bröd. En trevlig samvaro efter morgonens slit.

*Vandring med stången
Spelmännen Birgitta och Bo Roos
Vi brukar ha tur med vädret!*

När firandet började välldes det in glada människor med korgar, stolar och filtar för att slå sig ner i gröngräset, njuta av dagen och samvaron. Barn och vuxna hjälptes åt att dekorera majstången och när den var färdig, bars den runt planen medan musikanterna spelade. Till allmänt jubel restes stången och dansen började.

Ett överslag hur många vi var – cirka 800–1000 är inte fel och det bästa av allt; Vädret var härligt.

Under **juli** månad hade vi hembygdsgården öppen från den 4 – 17 juli tack vare ett stort antal frivilliga medlemmar som arbetade som hembygds guider. Vi bjöd på kaffe och visade vårt museum. I stora salen hade vi en utställning med bilder av Martin Söderholm från början av 1900-talet och en del andra bilder från Stallarholmen på 1950-talet. Den 7 juli på kvällen visades ett bildspel om Toresunds kyrkas inventarier. Under samma tidsperiod var kyrkan öppen som vägkyrka med visningar och skådespel.

Söndagen 18 juli firade vi vår Sommarsöndag. Vår auktion av föremål som skänkts av medlemmar blev uppskattad. ”Gutta” var auktionsutropare och inbringade välbehörliga slantar till vår verksamhet. Det som inte auktionerades bort såldes i ett fyndtält. Andra medverkande var

Sommarsöndag – här finns många auktionsfynd att göra

Fyndmarknad

Friluftsgudstjänst med Ola Orwinger

Silversmeden Hans Gryberg med silversmycken, Heide Wande med honung, Karin Jönsson med sina fina ullprodukter och Heidi Astbring sålde näverslöjd. Hungriga och törstiga hjälptes av våra kaffedamer som serverade kaffe och bakade våfflor hela dagen. Hos Sjöbris stektes oavbrutet fiskburgare. Ett stort tack till alla som bidrog till att vår hembygdsdag blev lyckad.

Årets båtresa gick av stapeln den **22 augusti**. 75 personer bordade Arbogarederiets TOR för resa till Vällinge i Botkyrka. En av våra medlemmar, Lennart Persson, hade kommit med idén att besöka Hemvärnets

stridsskola och museum. Han berättade om trakten och gårdens historia från mitten av 1300-talet. Det intressanta museet visades av två medarbetare. Hemvärnet grundades i maj 1940 och 1943 började utbildning av befäl på Vällinge. I museet fick vi följa utvecklingen av Hem-

*Kapten Håkan och hans besättning
Vi välkomnades av Lennart Persson
Spiegel, spegel vem kommer här?*

värnet till dagens effektiva förband. Besöket var mycket intressant och Lennart skall ha ett stort tack för initiativet.

Vår Torpgrupp berättade den **18 september** om sitt intressanta arbete att hitta platserna för våra soldattorp. Ibland en övervuxen husgrund eller jordkällare. Många torp finns kvar i form av sommarhus och några som de var på soldatens tid. Torpgruppen forskar om soldaten och hans familjs historia och vi kommer i fortsättningen få veta, hur en indelt soldat levde från sent 1600-tal fram till början av 1900-talet, när Indelningsverket upphörde. Stig H. Eriksson leder gruppens arbete och hans telefon är 0152-144 96 epost: stig.h.eriksson@telia.com

En vecka senare firade vi Hembygdens Helg **25-26 september** – ett samarbete mellan hembygdsföreningarna i Strängnäs kommun. Varje förening hade sitt program och besökarna åkte runt för att uppleva de olika aktiviteterna. Besökte man sex av platserna var man med i en utlottning av olika priser. Vi hade hembygdsgården öppen där vi visade och berättade om vårt museum. Kaffe fick besö-

karna uppe i stora salen samtidigt som ett bildspel om Stallarholmen gick nonstop.

Släkten Grevesmühl har firat 200-årsjubileum vilket Margareta Grevesmühl och Lennart Ekman berättade om den 16 oktober på hembygdsgården. Från 1810 till 1917 ägdes Herresta av familjen och under åren tillkom gårdarna Edeby, Salby och Norrby m.fl. Vi fick ta del av olika familjemedlemmars öden under denna tid. Vi tackar så hjärtligt för denna intressanta släktkrönika.

Hembygdsträff: God anslutning

Den **30 oktober** samlades ett tjugotal städsugna medlemmar vid hembygdsgården för att snygga till gården inomhus och räfsa upp allt löv runt om utomhus. En mycket trevlig träff som välförtjänt avslutades med god soppa.

Den **20 november** berättade Sven G Nilsson om en resa tvärs genom Kina på över 4000 km. Kinesiska muren utanför Beijing och vidare till Xian där den fantastiska Terrakottaarmén visas – 8000 skulpturer i bränd lera över 2000 år gamla. Resan gick vidare mot nordväst till Sinkiang (Öst-Turkestan), där folkgruppen uigureerna lever. I den urgamla oasstaden Kashgar, känd sedan antiken, vid foten av bergskedjan Pamir avslutades resan med besök på en otrolig kreatursmarknad.

Kashgar marknad

Året avslutades fredagen **3 december** med vår grötafton och underhållning av **"Vallenflickorna"** under ledning av Kersti Olin. Gröten och skinksmörgåsarna smakade gott, vil-

Mums vid grötbordet

Kerstin, Margareta, Britt och Margareta – vår köksgrupp Vallenflickorna

ket vi tackar köksgruppen för. Efter gröten bjöd **"Vallenflickorna"** på en härlig kavalkad av låtar. Det var en bra avslutning på hembygdsåret!

Våra yngsta medlemmar Edvin och hans systrar Othilia och Adina

Från statdrängar till pendlare

Befolkningsutvecklingen i Stallarholmen

Ivar Schnell har i sin bok om Stallarholmens kommun från 1969 ett intressant diagram över befolkningsutvecklingen mellan år 1750 och 2000.

Den understa, prickade kurvan, visar Ytterselö, den streckade Överselö och den heldragna som börjar vid år 1800 är Toresund (Toresundsborna lärde sig räkna först då!) Längst upp är totalen.

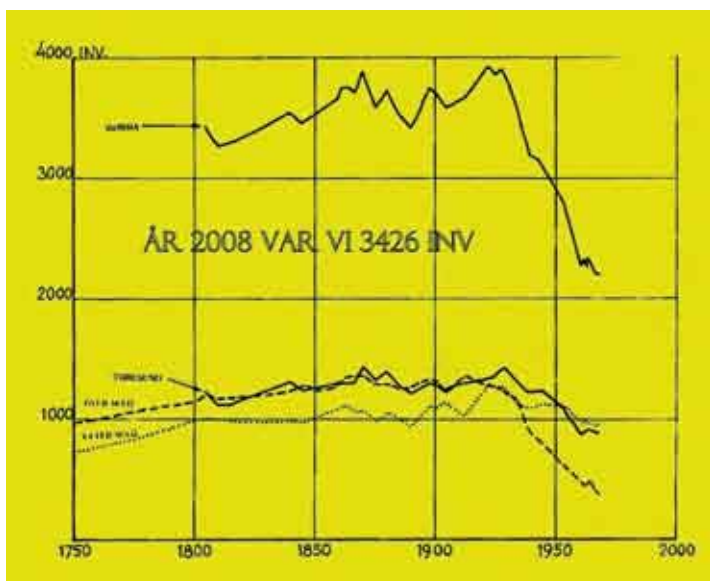
Det är intressant att vi under nästan 200 år har legat inom intervallet 3000-4000 innevånare. Det var tydligen vad jordbrukssocknarna kunde bära. I många svenska socknar var det under senare hälften av 1800-talet en minskning av befolkningen på grund

av emigration. I Stallarholmen märktes inte detta, det var bara några tiotal som utvandrade.

Runt 1925 var vi som flest men då kom traktorn. Kördrängar och hästar försvann och flykten från landsbygden var igång. Det blev en mycket brant kurva ner till lite över 2000 där Schnells kurva slutar.

Hur gick det sen? Jo, då vände det uppåt lika hastigt som det förut gått ner. 1980 var vi 2350 innevånare och 2008 var vi 3426. I dag är det kanske några till. Vi är alltså tillbaka på den nivå vi låg på under tidigare århundraden. Är vi lagom stora nu?

Stig H Eriksson

Våra soldattorp

Soldattorpsgruppen, eller torpgruppen som den kallas i vardagslag, har sedan ett och ett halvt år besökt och inventerat nästan alla våra 83 soldattorp. Av sammanställningen kan man se att ungefär hälften av alla torp som funnits, står kvar och används. Några har till och med blivit permanentbostäder. Några är flyttade, några är helt utplånade men en del grunder finns kvar. Då skall man veta att en sådan grund får man inte göra någon åverkan på. Ingenting får tas bort, ändras eller läggas dit.

Att så många står kvar efter flera århundraden ger ett gott betyg åt svenskt virke och byggkonst. Och vi har varit duktiga att sköta underhållet.

Nu arbetar gruppen som har ungefär tjugo medlemmar, med att samla materialet till en bok. Under vintern blir det pappersarbete. När det våras igen återstår några torp att inventera. Om du är intresserad att komma med i gruppen kan du kontakta undertecknad på 0152-14496.

Stig H Eriksson

	Soldattorp	Original	Ombyggt	Grunden kvar	Borta	Ej inventerat
Toresund	26	7	4	7	4	4
Ytterselö	26	6	4	9	0	7
Överselö	31	10	11	8	2	0
Summa	83	23	19	24	6	11

Monica Ståhlborg-Billberg har gjort denna sammanställning över våra torp

Program 2011

Lördag 19 februari kl 15 på hembygdsgården

Kjell Taawo, kulturhistoriker från Sörmlands museum håller en föreläsning med bilder om byggnadsvård. Frågestund vid kaffet.

Lördag 19 mars kl 14 på hembygdsgården

Årsmöte med underhållning av trubaduren Hasse Lind som sjunger Allan Edwalls visor.

Lördag 16 april kl 14 på hembygdsgården

Kulturjournalisten och TV-producenten Karl Haskel berättar

Lördag 14 maj kl 14 besök på Räfsnäs kungsgård

Ägaren Claes Dahlbäck inbjuder till husesyn och berättar om gården. Tag med kaffekorg!

Fredag 24 juni kl 13

Traditionell Midsommarafton vid Mälsåker. Dans kring majstången.

Juli

Hembygdsgården öppen 3 – 16 juli kl. 12 – 17.

Söndagen 17 juli

Sommarmarknad med auktion – stånd med pilkastning – chokladhjul – barnridning – fiskdamm – porslinskrossning – lotterier – fyndvaror – honung – torpinformation – Sjöbris – kaffe – våfflor – bjuda in lokala aktörer – utställning – vårt museum – fler idéer!!!! OBSERVERA ATT PROGRAMMET ÄR IDÉER OCH TANKAR SOM SKALL UTFORMAS TILL ATT BLI EN INNEHÅLLSRIK DAG. VÄLKOMMEN MED FÖRSLAG!

Så här trevligt hade vi det ombord på Tor när vi åkte till Vällinge i Botkyrka

Söndag 21 augusti

Båtresa – utformning ej bestämd

Lördag 10 – söndag

11 september

Hembygdens Helg i samarbete med övriga hembygdsföreningar i Strängnäs kommun

Lördag 24 september

Torpdag – vår torpgrupp – i ett soldattorp 1872 – husgeråd och redskap – några spännande soldatöden – torp vi inte hittat

Lördag 15 oktober

Besök på det nyöppnade muséet Arsenalen i Strängnäs.

Lördag 29 oktober kl 10

Vår populära städdag på hembygdsgården. Sopplunch

Lördag 19 november kl 14

Program ej fastställt

Fredag 2 december kl 19 på hembygdsgården

Julgröt med underhållning

Reservation för ändringar

OBS! Vi har begränsat antal platser, anmäl dig alltid till:

Margareta 0152-422 66

Edmund 0152-431 14 eller

SvenGe 070-645 80 15

Skolklass i Toresunds kyrkskola åren 1923–24. Känner du igen någon på bilden?

Hemvårdarinnan i Toresund

Hushållsnära tjänster före sin tid

Redan på 20-talet hade frivilligorganisationer som Röda Korset, Fredrika Bremerförbundet, Frälsningsarmén m.fl. organiserat gratis hjälp i hemmen för familjer som bedömdes behöva sådan.

Makarna Myrdals bok *"Kris i befolkningsfrågan"* (1934) hjälpte möjligen till att lyfta frågan till att bli en kommunal angelägenhet.

I Toresunds socken insåg man behovet och 1938 beslöt kommunalfullmäktige att man skulle anställa en hemsyster. Det var ont om utbildade

hemsystrar och man valde då att i stället anställa en hemvårdarinna som har en något kortare utbildning.

Valet föll på fröken Hildur Eriksson, då 22 år, från V. Vingåker. Hon började sin tjänst den 1 april 1939. Hon bodde då på Sallösa men flyttade senare till Furulid i Kumla. Hennes anställningskontrakt innebar i kortlighet att hon fick 137 kronor i månadslön och skulle själv svara för kost och bostad.

Hi som hemvårdarinna år 1940

Furulid

Hon skulle transportera sig själv till sina olika arbetsplatser *"om ej alltför stora hinder möta"* som det står i kontraktet. Det var då praktiskt att bo i Furulid som låg centralt i Toresund. Huset Furulid har för övrigt inhyst många verksamheter förutom bostäder under årens lopp. Snickeri och marmorsliperi, affärslokal, droskbilstation och under kriget fick man hämta sina ransoneringskuponger där på Kristidsnämndens expedition.

*I stadgarna för hemsystern/hemvårdarinnan
står bl.a.:*

Hemsystemens uppgift är att giva sitt arbete åt hem som i följd av särskilda svårigheter såsom sjukdom och dödsfall o.dyl. sakna nödig omvårdnad, samt giva handräckning åt ensamma gamla.

Hon får icke arbeta i de hem där de ekonomiska förhållandena tillåta anställning av annan arbetskraft.

Arvode för hemsysters arbete erlägges efter taxa. (Det blev gratis första året).

Hemsyster får ej för egen räkning mottaga ersättning i penningar eller gåvor av de hem hon betjänar

Den lokala styrelsen har att stödja hemsyster i hennes arbete och tillse att hon med omsorg och intresse fullgör sina åligganden, att hennes dagliga tjänstgöring ej blir överansträngande, att hon ej i annat än största nödfall ålägges natttjänstgöring, varje månad får minst en dags sammanhängande vila, mesta möjliga söndagsvila och tillfälle att besöka gudstjänsten.

Om man tittar lite i Hildurs dagbok kan man se att hon gjorde mellan 15 och 30 hembesök per månad. Ibland många dagar eller vaknätter i rad hos samma familj.

Hon följde också upp sina hembesök och i många fall kan vi se ett litet kors i marginalen och förstår vad det betyder. Naturligt, eftersom hjälpen och vården ofta gällde gamla människor.

Kom ihåg att lämna din e-postadress!

Du får snabbt aktuellt information från oss samtidigt som vi sparar porto!

Författaren kände Hildur, hon kallades förresten allmänt för "Hi", och vet att hon blev mycket omtyckt. I en familj som hon besökte blev hon till och med så omtyckt att sonen i huset friade till henne och de blev ett

par under ett långt äktenskap. Hennes make Nils avled 2003 och Hildur gick bort 2009.

Stig H Eriksson

Tack till dottrarna Kristina och Gerd för materialet

22/6 Fru Lotten Pettersson Norby gård
Lugat 7 nätter hos henne. 22/6 - 28/6

30/16 - 17/17 Fru Hanna Karlsson Landholmen Hemsstad.
Hjärnblodning. Vart där dygnet om
† hela tiden. Sjukvård i hemmet.

27/17 Fru Guda Eriksson Skeppet Hemsstad.
Följt till sjukstugan i Månsfeld.

30/17 Fru Nilsson Gesta.
Omlaggnings i hemmet.

12/8 Fru Tullström Vannersta Stallarholmen
Sjukbesök i hemmet.

16/8 Familjen Sallin. Gresta
Besök i hemmet.

25/8 Följt F.G. Sallin till Perafimulararettet.

Fru Lotten Pettersson Norby gård.
11/8 - 6/26 Dagliga sjukbesök i hemmet.

Vår hembygdslitteratur

Anders Johansson: *Den glömda armén* 280 kr

Historien om utbildningen av norsk militär i Sverige under andra världskriget. Delvis pågick denna utbildning på Mälsåker.

Edward Matz: *En flick av Mälardalen* 260 kr

Boken består av två delar, i den första berättar Edward Matz på ett underhållande och inspirerande sätt om händelser, platser och människor i våra bygder. I del 2 finner man grundläggande fakta om varje kommun och tips för vidare läsning.

Gunnar Redelius: *Tynnelsö, biskops-hus, kungsgård och herresäte* 120 kr

En ingående beskrivning och historik om Tynnelsö slott

Eric Harry Bergquist: *Tynnelsö slott* 20 kr

En kortare beskrivning av slottet och dess historia

Carl-Johan Clemedson: *Toresund, kulturhistoria, vegetation och flora* 95 kr En detaljrik beskrivning.

Ivar Schnell: *Stallarholmens kommun* 30 kr

År 1950 sammanslogs de tre socknarna Toresund, Ytterselö och Överselö till en enda kommun. Boken är intressant skildring och historik över Stallarholmen.

Anders Björkman, Kurt Kjellin: *Stallarholmen "En kort historik"* 30 kr

Författarna berättar kortfattat om bygden från forntid fram till 1945. De stora gårdarna presenteras mer ingående. Kompendium.

Martin Söderholm – bygdefotograf på Selaön 20 kr

Detta är ett särtryck ur Sörmlandsbygden 1987 som berättar om hans liv. Martin Söderholm dokumenterade livet under första delen av 1900-talet med bilder av hög kvalitet. Glädjande är att bildmaterialet finns bevarat på Strängnäs kommuns bildarkiv tack vare fotograf Arne Lundh.

Hembygdsföreningen: *Vreta by i Toresunds socken* 20 kr

En studie av byns historia och om bybor på gårdar och torp från laga skiftet på 1870-talet till vår tid. Boken är framtagen av en studiegrupp bland ett 20-tal medlemmar i Hembygdsföreningen.

Hembygdsföreningens årsskrifter, äldre olika årgångar 10 kr/st

Årsskrift för år 2008 med CD-skiva, Jubileumsskrift 50 år/2008 30 kr/st

Årsskrift 2009 20 kr

Årsskrift 2010 20 kr

De flesta böckerna finns också att låna på biblioteket i Stallarholmen.

Historien om Pontoniären Karl Melcher Nyman

På Överselö kyrkogård, ganska nära redskapsboden, ligger en grav som har en ganska omfattande häck omkring sig. För några år sedan ville gravrättsinnehavaren ta bort den, liksom många andra tidigare gjort. Det var inte modernt längre med häck runt gravarna. Och framför allt, det krävs skötsel. Efter lite betänketid frågade kyrkogårdsförvaltningen om inte gravrättsinnehavaren dock kunde tänka sig att låta häcken vara kvar, just för att bevara lite av hur det varit förr runt många gravar. Man erbjöd sig till och med att sköta häcken bara den fick finnas kvar. Så blev det och nu lever den vidare.

Men vem vilar under häcken och den nästan oläsliga gravstenen? Jo, det gör Karl Melcher Andersson, hans hustru och två av deras barn.

Karl Melcher föddes 1867 i Västra Ny, Östergötlands län. Fattiga arbetarföräldrar, växte upp och kom till Stockholm 1890 för att göra militärtjänst. Fick den fina titeln pontonier, vilket nog betydde att han mest fick röja vägar och bygga broar. Han fick också som många soldater ett nytt namn och eftersom han kom från Västra Ny, fick det bli Nyman.

Hans militära karriär blev kort och vi finner honom 1894 som statdräng på Ljunga på Selaön. Han hade året innan gift sig med Matilda Elisabeth Tunholm från Hölö.

Karl Melcher och Lisa, som hon kallades, fick fyra barn.

Emma föddes 1894, växte upp på Selaön och kom med tiden att driva Pensionat Rosstorp i Rönninge, Botkyrka. Där tog hon, i samarbete med mosaiska församlingen, emot tyska judar som befriats från koncentrationsläger i Tyskland. Hos Emma fick de äta upp sig och så småningom återvända till ett liv i fred och frihet. Emma gick bort 1960 och vilar i sina föräldrars grav innanför häcken. Hon hade ingen egen familj.

Nästa barn var Ella. Hon föddes 1895, växte upp på Selaön och utbildade sig senare i Strängnäs till bageriska. I slutet på 20-talet startade hon det som blev "Elektriska Bageriet" i Stallarholmen och långt senare "Gunnars". Tillsammans med maken Knut drev de bageriet till 1952, då de flyttade till Stockholm. Ella vilar sedan 1992 också i föräldrarnas grav.

Sonen Ernst föddes 1897. Vi skall strax återkomma till honom.

Sonen Einar föddes 1899. Han blev endast 24 år gammal. Han fick tillsammans med Agnes Pettersson dottern Eina. Dottern föddes först efter sin pappas död. Nu blir dock den äldre brodern Ernst och Agnes ett par så Eina fick både en mamma och en pappa.

Nu följer vi henne, Eina Nyman, Karl Melchers sondotter. Hon kommer med tiden att gifta sig med Arne Ohlsson från Stallarholmen. Han var på 30–40-talen en mycket duktig idrottsman och med i Selaöpojarna. Bandy och fotboll var hans grenar. Han var en skicklig yrkesman, byggnadssnickare, storfiskare och en glad gamäng som spelade gitarr och sjöng. Han hade bl.a en fantastisk balansförmåga och brukade roa Stallarholmsborna med att komma åkande på en enhjulig cykel. När Eina och Arne gifte sig på 40-talet var det stor fest på Vikingavallen. Eina och Arne fick två barn, Kjell och Lillemor. Kjell gick bort allför ung. Vi följer Lille-

mor som blev en kändis. Hon blev dansare och artist. Du har sett henne på TV och alla stora scener. Hon har arbetat med Björn Skifs, Hagge Geigert, Kar de Mumma, Lasse Berg-hagen med flera, på teater och i filmer.

Numera, efter mer än 30 år på scenen, har Lillemor tagit av sig scenkläderna och lever ett alldeles vanligt liv på västkusten men längtar ibland hem till Stallarholmen där hon har sina rötter. Rötter som du fått följa nu. Lillemor har läst och godkänt den här lilla släktkrönikan.

Lillemor i "A Chorus Line".
Tidningsurklipp

Kanske hade Karl Melcher samma lust som sin sondotterdotter Lillemor att klä upp sig och stå i blickfånget.

År 1912 tog han i alla fall med sig sin hustru, sina två döttrar och sina två söner in till fotografen Alf Lindhe på Storgatan 25 i Strängnäs. Nu kan du se dem, nästan hundra år senare.

Det finns flera grenar på Karl Melchers släkträd. Det finns nu ingenjörer, sekreterare, socialpedagoger och yrkesmän och -kvinor av många slag men ingen har en så fin titel som Karl Melcher, pontonieren.

Du har nu fått vara med om några generationers resa från 1800-talets fattiga torpliv, genom ett 1900-tal med både krig, arbete, sorg och glädje fram till 2000-talet med Karl Melchers barnbarnsbarnbarn som lever i IT-världen.

Vi hoppas Karl Melcher vilar nöjd under sin fina häck som förhoppningsvis får stå kvar länge, länge!

Stig H Eriksson (ingift i släkten)

Tack Lillemor för din medverkan

---

*Sture Appelblom är flitig medarbetare i våra årsskrifter.
Hans bidrag i år ger oss en intressant inblick i soldaten Sälls liv.*

När soldaten Anders Säll vid Sursa soldattorp nr. 743 i Överselö socken gick till Kungs!

I Evert Wahlbergs noteringar från Södermanlands regementes rullor om Soldattorpet 743, Sursa, kan man läsa att Anders Säll var 1,68 m. lång, att han vid Generalmönstringen 1826 anmäldes som sjuklig och ställdes på ett års förbättring och att han 1830 fick avsked med motiveringen att han var sjuklig och blind på vänstra ögat. ”Anmäles till pension då styrkas kan att Säll skadats vid Göta kanal.”

Efter sin pensionering flyttade han till en närbelägen stuga, Sursa Bergstuga, och 32 år senare anlätade han en skrivkunnig person för att skriva ett brev som han undertecknade med sitt bomärke.

Stormäktigste Allernådigste Konung!

I djupaste underdånighet vågar jag härmed anhålla det Eders Kongl. Majts. i nåder täcktes fästa uppmärksamhet vid denna min underdåniga Petition som följer.

Jag skrevs in som förstärkning år 1810 i Strengnäs, men utkommerades icke förrän 1812, först till Malma hed och vidare sedan till Stockholm och derifrån på Galärer till Westervik, der det blef omsvängning till Göteborg och der landsteg vi, sedan marscherade vi till Ähla trossbod hvarest vi afkläddes uniformen och fingo derifrån afgå näs-

tan nakna och nådde hemmet efter strapatser och köld i slutet af Nov. månad.

Sedan, efter något vistande hemma ombedde mig några Officerare att ingå som soldat vid Södermanl. reg. och Öfverste Löjtnantens Compagni, nuv. Strengnäs Comp.

1813 utkommenderades jag på Fälttåget till Tyskland, som varade till 1814 då vi inskeppades å Kongl. Flåttan vid Hamburg, som öfverförde oss tillbaka till Göteborg, hvarest vi afmarscherade till Norge för att bringa Norrmännen till lydriad och då detta var gjort fingo vi marschera mot hemorten som nåddes nyss före julen af ofvannämnda år.

1815 kommenderades vi till Södertelje Canal, 1816 till Göta Canal och Ruda station.

1818 var jag commenderad till Stockholm vid Hans Majts. Konung Carl XIV Kröning.

1822 återigen till Göta Canal på arbetskommendering vid Norrqvarns station i Westergötland, hvarest jag vid borttagandet af snickeriställningar vid dervarande slussen, träffades af en planka i högra jumskeln som förorsakade mig ett svårt bräck, hvarjämte jag af stöten nedfallde från 8 alnars högd der under jag på en längre stund förlorade medvetandet, samt måste afföras till Lyresta sjukhus, och den ända gång jag under mina tjänsteår beträddt något

sjukhus, hvarest jag qvarlåg i åtta dagar samt sedan hemförslades med Kronskjuts.

1823 var jag på Malma hed på regementsmöte då jag bekom åtta Rd. af Major Platen, vilka medel jag ej viste hvarföre jag bekom, men på frågan till gifvaren svarades att de voro komna från Göta Canal-diriktion, hvarifrån de hvarje år erhåller denna summa svarade Major Platen, men hvilket löfte Eder Kongl. Majts. tacktes af nedanstående erfara huru det uppfylles.

1824 blef jag för 3:dje gången kommenderad till Göta Canal vid Husbyffjols station der jag fick nytt bräckband samt 8 Rd. penningar, sedan har jag aldrig bekommit några från Göta Canal.

1827 var jag commenderad på Lifbeväringens-befälsmöte hvarest några af oss fingo qvarstanna på beväringsmötet, och deribland äfven jag, dertill af Companishäferna utsedd. Men som jag af olyckshändelse beröfvats min styrka att såsom förut fullgöra mina tjensteåligganden ansåg jag mig nödgad begära nådigt afsked, hvilket beviljades vid 1830 års mönstring på Malma Hed, hvilket Eder Kongl. Majst. Nådigast kan inhämta af här bifogade Afskedspass.

Jag har vid förut nämnda olyckshändelse glömt berättat att de överspolade mig med så mycket iskallt

vatten, att jag derigenom ådrog mig en svår bröståkomma med blodspottning, hvilken spred sig och angripte min syn att jag var nästan blind, men genom Läkarvård och Guds hjälp har jag återvunnit synen på det ena ögat, att jag någorlunda kunnat med mina händer förvärvat mig ett dagligt om också sparsamt bröd.

1859 den 2:dra sept. hade jag nåden att personligen träffa Eder Kongl. Majst. vid Ulriksdahls slott och hvarvid Eder Majst. behagade genomse mina papper, och dervid gaf mig löfte om påökning af mitt underhåll, samt tillsägelse att aflämnas mina papper till vid slottet tjensgörande herre, hvarvid jag vid återkommandet erhöll 30 Rd. samt tillsägelse att aflämnas dem på ett embetsverk, hvars namn mig är obekant, der fingo de qvarliga ett helt år då jag fruktade att inte återfå dem, hvarföre jag reste upp till Stockholm och efterfrågade på ofvannämnde embetsverk, der jag återbekom dem men ännu har jag ej fått någon påökning.

Källaren vid torpet 743 i Sursa
Foto Anita Warging

Jag får nu derföre af ofvan antydda skäl ödmjukeligen anhålla det Eder Kongl. Majst. i nåder behagade bifalla en ringa tjenares bön som uppofrat sin bästa tid och helsa i Kongl. Majts. och Kronans tjenst, och som nu i lifvets höst ser sig i andra fall tvungen anlita allmänna väljörenheter för erhålla sin nödtorftiga bergning.

Jag är födder i Dalarna i Mora församling den 26:te April 1789, således öfver 73 år gammal.

Med djupaste Vördnad, trohet och nit framhärdar Eder Stormäktigste Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Majts. allerunderdånigste och tropligtigste undersåte.

Sursa Bergstuga den 23:dje Okt.
1862

Anders Säll, f.d. Soldat
(bomärke)

Efter sin pensionering livnärde sig Anders Säll på att bygga stenbroar och stensatta källare. Att hantera sten som byggnadsmaterial lärde han sig säkerligen vid kanalbyggen i Södertälje och Göta kanal, slussarna från den tiden är alltid byggda i sten.

Han har troligen byggt den stensatta källare som finns vid den plats där Sursa bergstuga en gång låg.

Tack till Karl-Erik Lundell, barnbarnsbarn till Anders Säll, som har låtit oss ta del av soldatens efterlämnade handlingar.

*På bilden saknas Ulf Jonsson
och Dick Nilsson*

Stallarholmens Hembygdsförening

Postadress: Box 75, 645 06 Stallarholmen Plusgiro: 41 71 07-0
info@hembygdstallarholmen.com hemsida: www.hembygdstallarholmen.com

Styrelsen 2010

Ordförande Sven G Nilsson	0152-430 00	svengefoto@gmail.com
V. ordförande Edmund Eriksson	0152-431 14	edmunder@spray.se
Kassör Margareta Essén	0159-200 28	margareta.essen@telia.com
Sekreterare Lars Säll	0152-404 96	lars.sall@telia.com

Övriga ledamöter

Margareta Borg	0159-201 93	borgmargareta@gmail.com
Monica Erlandsson	0152-431 00	monica.eryl@gmail.com
Gunilla Wikne	0152-410 83	gunilla.wikne@tvetahc.se

Suppleant

Stig H Eriksson	0152-144 96	stig.h.eriksson@telia.com
Ulf Jonsson	0152-406 37	jonssonulf@telia.com
Dick Nilsson	0152-198 34	dick.bnillsson@telia.com

Hedersledamot

Margareta Fridorff	0152-422 66	mf1918@gmail.com
--------------------	-------------	------------------

Redaktionskommitté: Margareta Borg, Stig H Eriksson, Margareta Essén, Sven G. Nilsson. **Medarbetare i årsskriften:** Sture Appelblom.

Foto: Sven G Nilsson där annat ej anges

Grafisk form: Irene Johansson, www.mediatorpet.com

Stallarholmens
Hembygdsförening
